

Metodika nastavení systému odborné spolupráce

orgánu sociálně-právní ochrany MěÚ Havlíčkův Brod

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Tento dokument byl vytvořen v rámci realizace projektu
**„Podpora standardizace orgánu sociálně-právní ochrany ve
městě Havlíčkův Brod“**

Reg.č.: CZ.1.04/3.1.03/C2.00017

*Projekt je financován Evropským sociálním fondem prostřednictvím
Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a ze státního
rozpočtu ČR*

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Obsah

Úvod	4
1. Úsek sociálně právní ochrany	5
1.1. Kontakty na pracovníce úseku OSPOD	7
2. Systém včasné intervence	8
2.1. Struktura systému	10
2.2. Poskytování informací – dle manuálu	13
3. Případové konference	16
3.1. Konkrétní situace využitelné pro organizaci případových konferencí	16
3.2. Situace, kdy není vhodné využití uspořádání případové konference	17
4. Mediace – nástroj pro zlepšení komunikace klientů (zejména rodičů nezletilých dětí, které jsou vedeny na OSPOD)	19
4.1. Oblasti, ve kterých je možné využít mediaci	19
4.2. Proces mediace	20
4.3. Výběr mediátora	21
Závěr	23

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Úvod

Tento pracovní materiál vyplynul z uspořádaných pěti kulatých stolů pořádaný městem Havlíčkův Brod, odborem sociálních věcí a školství, v rámci realizace projektu „**Podpora standardizace orgánu sociálně-právní ochrany ve městě Havlíčkův Brod**“, registrační číslo projektu: **CZ.1.04/3.1.03/C2.00017**.

Během těchto setkání byly účastníkům představeny cíle projektu, klíčové aktivity projektu a jejich průběžnou realizací. Se standardy kvality sociálně právní ochrany seznámila účastníky Bc. Hana Kopecká, vedoucí úseku sociálně právní ochrany.

Dále byli všichni seznámeni s **vyhláškou č. 473/2012 Sb.**, o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí ze dne 17. prosince 2012, o provedení některých ustanovení zákona o sociálně-právní ochraně dětí. Jedná se o stěžejní dokument, kde jsou popsány požadavky na jednotlivé standardy. Podle nich byly standardy tvořeny.

Podrobně byly dále rozebírány nové metody a možnosti výkonu sociálně právní ochrany dětí, setkání byla pořádána a cílena na aktuálně pozvané subjekty. Jednalo se zejména o tyto metody:

1. **Systém včasné intervence**
2. **Pořádání případových konferencí**
3. **Mediace při rodičovských sporech**

Při sestavení metodiky byly využívány zdroje veřejně dostupné na internetových stránkách MPSV (www.mpsv.cz) a MV (www.mv.cz) České republiky.

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

1. Úsek sociálně právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dětí je odvětví veřejného práva. Podrobně je upravena v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Některá další opatření sociálně-právní ochrany jsou obsažena v řadě dalších právních předpisů, jedná se například o Občanský zákoník, Občanský soudní řád, Zákon o výkonu ústavní a ochranné výchovy, Zákon o soudnictví ve věcech mládeže a další.

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Sociálně-právní ochrana je poskytována všem dětem "bez rozdílu" do jejich 18 let věku a je bezplatná.

Od ledna 2013 začala platit novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, <http://www.mpsv.cz/files/clanky/14225/novela.pdf>, která zavedla do praxe standardy kvality sociálně-právní ochrany:

http://www.mpsv.cz/files/clanky/14226/vyhlaska_ZSPOD.pdf

Orgán sociálně-právní ochrany

- přijímá oznámení od zdravotnických zařízení, že matka po narození dítěte dítě opustila a zanechala ve zdravotnickém zařízení
- orgán sociálně-právní ochrany přijímá oznámení o podezření z týrání dítěte, zneužívání dítěte a ze zanedbávání péče
- orgán sociálně-právní ochrany přijímá oznámení osob, které se souhlasem rodiče nebo jiné osoby odpovědné za výchovu dítěte a bez rozhodnutí příslušného orgánu převezmou dítě do své péče (s úmyslem přijmout dítě do své trvalé péče)
- orgán sociálně-právní ochrany přijímá oznámení od osob a jiných subjektů o porušování povinností nebo zneužití práv vyplývající z rodičovské odpovědnosti a dále pak oznámení od osob a jiných subjektů o dětech, na kterých je páchán trestný čin (či je podezření z trestného činu) ohrožující život, zdraví, lidskou důstojnost, mravní vývoj
- orgán sociálně-právní ochrany přijímá oznámení od osob a jiných subjektů o dětech, které vedou zahálčivý či nemravný život, přijímá oznámení od osob a jiných subjektů o dětech, které jsou ohrožovány násilím mezi rodiči nebo jinými osobami odpovědnými za výchovu dítěte
- orgán sociálně-právní ochrany poskytuje pomoc a ochranu dětem, které požádají o pomoc i bez vědomí rodičů při ochraně svého života, svých práv a oprávněných zájmů. Orgán sociálně-právní ochrany. Poskytuje pomoc rodičům při řešení výchovných nebo jiných problémů, které souvisejí s výchovou a péčí o dítě, poskytuje a zprostředkovává rodičům poradenství při výchově a vzdělávání dítěte i při péči o dítě zdravotně postižené, poskytuje poradenskou pomoc související s osvojením dítěte nebo svěřením dítěte do pěstounské péče, poradenství při uplatňování nároku dítěte na výživné a při vymáhání plnění vyživovací povinnosti k dítěti

- orgán sociálně-právní ochrany sanuje původní rodinu po umístění dítěte do zařízení pro výkon ústavní výchovy nebo do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc
- orgán sociálně-právní ochrany zprostředkovává rodiči pomoc poradenského zařízení, zároveň ale může uložit rodičům povinnost využít tuto pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče nejsou schopni toto zajistit, ačkoliv dítě takovou pomoc nezbytně potřebuje a úřad takovou pomoc dítěti předtím doporučil. V rámci výkonu sociálně-právní ochrany může uložit rodičům povinnost využít pomoc odborného poradenského zařízení, pokud rodiče nejsou schopni řešit problémy spojené s výchovou dítěte bez odborné poradenské pomoci, a to zejména při sporech o úpravě výchovy dítěte, úpravě styku s dítětem
- orgán sociálně-právní ochrany rozhoduje ve správním řízení o výchovných opatřeních (dohled, napomenutí, uložení omezení nezletilému), která zabrání škodlivým vlivům na výchovu dítěte, podává návrhy soudu na uložení či zrušení opatření týkajících se výchovy dětí, na rozhodnutí o splnění podmínky osvojení spočívající v tom, že rodiče neprojevují zájem o své dítě, na omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, nebo pozastavení jejího výkonu, na nařízení, zrušení, prodloužení ústavní výchovy, na svěření dítěte do péče zařízení vyžadující okamžitou pomoc, na ustanovení poručníka nebo opatrovníka dítěte
- orgán sociálně-právní ochrany podává návrh k soudu na vydání předběžného opatření podle § 452 odst. 1,2 zákona č. 292/2013 Sb. a podle § 924 zákona č. 89/2012 Sb. (Občanský zákoník), jestliže se ocitlo dítě bez jakékoliv péče nebo jsou-li jeho život nebo příznivý vývoj vážně ohroženy nebo narušeny
- orgán sociálně-právní ochrany vykonává funkci opatrovníka a poručníka, přijímá žádosti o zařazení do evidence žadatelů o zprostředkování osvojení, pěstounskou péči a pěstounskou péči na přechodnou dobu
- orgán sociálně právní ochrany uzavírá dohodu o výkonu pěstounské péče (§47a) s osobami pečujícími a uděluje písemný souhlas k povolení dočasného pobytu dítěte mimo ústavní zařízení - do péče rodičů, popřípadě jiných fyzických osob
- sociální pracovníce orgánu sociálně-právní ochrany sledují vývoj dětí, které byly svěřeny do výchovy jiných fyzických osob než rodičů, navštěvují rodinu, kde dítě žije, a provádějí šetření v prostředí, kde se dítě zdržuje.
- orgán sociálně-právní ochrany dětí je povinen na žádost poskytnout soudu a správnímu úřadu údaje potřebné pro soudní a správní řízení, orgánu činnému v trestním řízení údaje potřebné pro trestní řízení, orgánu sociálního zabezpečení, orgánu pomoci v hmotné nouzi a orgánu státní sociální podpory údaje potřebné pro rozhodování o sociálních dávkách. Je povinen orgánu činnému v trestním řízení oznamovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán na dítěti trestný čin, nebo že dítě bylo použito ke spáchání trestného činu, nebo že dochází k násilí mezi rodiči, nebo pokud není plněna vyživovací povinnost k dítěti.
- v rámci výkonu SPOD sociálních pracovníků mají povinnost mlčenlivosti o skutečnostech, se kterými se při provádění sociálně-právní ochrany seznámí.

Úsek sociálně-právní ochrany dětí MěÚ Havlíčkův Brod má tři části, a to:

1. část opatrovnickou
2. část sociální kuratelů pro děti a mládež
3. část náhradní rodinné péče.

Pracovnice jednotlivých částí, kterých je 10 společně s vedoucí oddělení, vykonávají specifickou odbornou sociální práci, všechny splňují předepsané odborné vzdělání.

1.1. Kontakty na pracovnice úseku sociálně-právní ochrany:

Jméno	Telefon	Email
<u>Bc. Hana Kopecká</u> Vedoucí úseku OSPOD	569 497 262	<u>hkopecka@muhb.cz</u>
<u>Renata Hálová</u> Sociální pracovnice	569 497 254	<u>rhalova@muhb.cz</u>
<u>Mgr. Petra Koldová, DiS.</u> Sociální pracovnice	569 497 259	<u>pkoldova@muhb.cz</u>
<u>Eva Kubátová</u> Pracovnice pro NRP	569 497 258	<u>ekubatova@muhb.cz</u>
<u>Václava Nováková</u> Sociální pracovnice	569 497 261	<u>vnovakova@muhb.cz</u>
<u>Bc. Marcela Slavičková</u> Sociální pracovnice	569 497 249	<u>mslavickova@muhb.cz</u>
<u>Marcela Šteidlová</u> Kurátorka pro mládež	569 497 264	<u>msteidlova@muhb.cz</u>
<u>Bc. Soňa Veselá, DiS.</u> Pracovnice pro NRP	569 497 269	<u>svesela@muhb.cz</u>
<u>Mgr. Iveta Lukšičková</u> Sociální pracovnice	569 497 260	<u>iluksickova@muhb.cz</u>
<u>Mgr. Michaela Janáčková</u> Sociální pracovnice	569 497 253	<u>mjanackova@muhb.cz</u>

Pracovní doba:

Pondělí:	8:00 – 17:00 hodin
Úterý:	9:00 – 15:00 hodin
Středa:	8:00 – 17:00 hodin
Čtvrtek:	9:00 – 15:00 hodin
Pátek:	9:00 – 14:00 hodin

2. Systém včasné intervence

Základním posláním *Systému Včasné Intervence* je pozitivní změna situace – chování klienta, pomocí rychlé, adekvátní a efektivní reakce všech institucí, do jejichž působnosti spadá péče o rizikové, ohrožené a delikventní děti, která směřuje k nápravě nežádoucího stavu - delikventního jednání dítěte, odstranění rizik, ohrožení dítěte apod.

Cílem *Systému Včasné Intervence* je zefektivnit metody práce jednotlivých článků systému a využít beze zbytku všech legislativních nástrojů vztahujících se k oblasti delikvence dětí, trestné činnosti páchané na dětech a sociálně-právní ochrany dětí. Zvýšená pozornost musí být věnována predelikventnímu období před spácháním deliktu, kdy existuje řada signálů o rizikovém chování dítěte, nebo o prostředí, v němž dítě vyrůstá. *SVI* umožňuje i včasné odhalení případů týrání a zanedbávání dětí – syndrom CAN. Zavádí se tak jednoduchý systém přijímání informací od subjektů, které mají oznamovací povinnost.

Systém Včasné Intervence vytváří jednotné informační prostředí, které umožňuje koordinaci činností zapojených subjektů, zvyšuje kvalitu jejich práce a umožňuje zpětnou kontrolu přijatých opatření a zvolených postupů. Díky tomu se mohou subjekty vzájemně informovat a usměrňovat tak, aby každý z nich plnil svoji roli, spolupracoval s ostatními a nepřenesl odpovědnost na jiné.

Systém Včasné Intervence (dále také „*SVI*“) pokrývá správní území města (zpravidla u statutárních měst), nebo správní obvod obce s rozšířenou působností.

Název Systém Včasné Intervence a jeho zkratka SVI je chráněn ochrannou známkou, která je registrována Úřadem průmyslového vlastnictví pod číslem přihlášky 42990 a 429902.

Projekt je postaven na třech pilířích:

- 1. Prvním z nich je vytvoření metodické spolupráce mezi institucemi, které jsou účastníky *SVI*.**
- 2. Druhým pilířem je vytvoření jednotného informačního prostředí, které umožňuje předávání, doplňování, sdílení a vyhodnocování informací mezi účastníky *SVI* a zjednodušení administrativy.**
- 3. Třetím pilířem jsou konkrétní praktická opatření, která tvoří samotný proces nápravy delikventa.**

Informační systém splňuje podmínky zákona na ochranu osobních údajů, zajišťuje jednotlivé úrovně přístupu k informacím podle zákonných oprávnění jednotlivých subjektů systému péče o ohrožené děti.

Během kulatých stolů byly podrobně probírány všechny tři pilíře, bylo konstatováno, že spolupráce mezi institucemi funguje, u některých institucí je třeba ji ještě prohloubit anebo zapojit další (např. další základní školy, střední odborné učiliště, PMS aj.). **Tento poznatek přenesou ředitelé do škol na jejich interních poradách.**

Za jednotné informační prostředí je považován úsek sociálně právní ochrany dětí Městský úřad v Havlíčkově Brodě, je to orgán, který okamžitě přijímá oznámení od všech vkládajících složek a vyhodnocuje je. S oznámením dále pracuje dle zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Účastníci kulatého stolu byli seznámeni s postupem OSPOD, byly popsány kroky přidělení jednotlivých ohlášení. Vedoucí OSPOD dle místa trvalého bydliště dítěte, které bylo ohlášeno, přidělí případ jednotlivým pracovníkům. Pokud se jedná o protiprávní jednání, nebo přešůpek, kterého se dopustil mladistvým, tak těmi se zabývá kurátorka pro mládež a vždy je přiděleno kurátorovi. Následuje rozbor ohlášení a rozhodnutí, zda věc vyžaduje aktuálně intervenci. Může se jednat o nutné šetření v rodině, pohovor s dítětem, návštěva a šetření ve škole, projednání situace s rodiči apod. Po provedení těchto úkonů následuje práce OSPOD s rodinou a dítětem, eventuálně se použije opatření podle zákona o SPOD. Všichni byli seznámeni s metodikou SVI a s manuálem tohoto systému.

Metodika SVI čerpá z poznatků získaných z pilotního ověření projektu, který byl v minulých letech provozován pod názvem Centrum včasné intervence v Ostravě. **SVI** je metodicky prověřován od počátku roku 2005 ve Svitavách. Realizace obou projektů potvrdila premisy, na jejichž základě byl projekt včasné intervence koncipován, a to zrychlení a zprůchodnění komunikace zejména mezi Policií ČR, orgány sociálně-právní ochrany dětí a justičními složkami, které vede k pružnému reagování na případy delikventního jednání dětí a na podezření z trestné činnosti páchané na dětech. Systém práce dokáže detekovat rizikové faktory a umožnil častější a včasnější ukládání opatření, která řeší chování dětí v predelikventním stadiu. Shromážděné konkrétní komplexní informace vedly k přípravě širších preventivních opatření v lokalitách. Spisová dokumentace k jednotlivým případům je bohatší a poskytuje objektivnější pohled na dítě a jeho rodinu. Při tvorbě metodiky se výrazně uplatnily také Národní standardy Probační a mediační služby ČR.

Cílové skupiny klientů SVI:

- **Děti, které se dopustily protiprávního jednání** bez ohledu na pozdější kvalifikaci skutku (přestupek, provinění, čin jinak trestný apod.) a jejich rodiny.
- **Děti s nařízenou ústavní nebo uloženou ochrannou výchovou, na útěku ze zařízení** (pohřešované) a jejich rodiny.
- **Děti, u kterých dochází ke kumulaci závažných výchovných problémů** (záškoláctví, šikana, projevy extremismu, drogy, alkohol, tuláctví, prostituce apod.) a jejich rodiny.
- **Poškození (oběti)** protiprávním jednáním nebo **svědci** protiprávního jednání a jejich rodiny (poškození i oběti do dovršení 18 let věku).

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

2.1. Struktura systému

Dále uvedená struktura popisuje nově vytvořené subjekty, zapojené subjekty, jejich roli a postavení:

Řídící výbor - zastřešující subjekt **SVI** složený ze statutárních zástupců obce/obcí, střediska Probační a mediační služby, státního zastupitelství, okresního soudu a Policie ČR, který svým složením garantuje závaznost a prosaditelnost přijímaných opatření, doporučení a postupů.

Tým pro mládež - je složený ze zástupců institucí, které ze zákona přicházejí do kontaktu s rizikovými a ohroženými dětmi a rovněž s oběťmi trestných činů. Jeho tajemníkem je pracovník střediska Probační a mediační služby nebo jiná osoba zvolená v rámci týmu.

Tým pro mládež pravidelně informuje o své činnosti Řídícímu výboru.

Hlavní subjekty systému mají ze zákona oprávnění nakládat s údaji uloženými v Informačním systému **SVI** a jsou jeho aktivními uživateli:

Obecní úřad obce s rozšířenou působností

- a) Odbor sociálních věcí (vedoucí odboru ve vztahu ke kontrolní činnosti)
- b) Oddělení sociálně-právní ochrany dětí odboru sociálních věcí (nebo jinak označené pracoviště zabezpečující výkon sociálně-právní ochrany dětí)

Jedná se o pracovníky, kteří se podílejí na realizaci sociálně-právní ochrany dětí na území správního obvodu obce s rozšířenou působností.

Okresní (městské) ředitelství Policie ČR

Do **SVI** jsou zahrnuta pracoviště Služby kriminální policie a vyšetřování (SKPV), která se zabývají:

- a) problematikou objasňování trestné činnosti dětí a problematikou extremismu, (ve smyslu Závazného pokynu PP č.8/2002),
- b) problematikou vyšetřování trestné činnosti dětí a mravnostními delikty,
- c) problematikou návykových látek,
- d) analytickou činností a přípravou prostředků a podkladů pro pracovníky SKPV,
- e) kontrolní, metodickou a řídicí činností.

Obvodní oddělení Policie ČR

Do **SVI** jsou zahrnuta pracoviště obvodních oddělení Policie ČR, která se zabývají:

- a) problematikou objasňování trestné činnosti dětí a problematikou extremismu, v rámci obvodních oddělení Policie ČR,
- b) kontrolní, metodickou a řídicí činností.

Středisko Probační a mediační služby (PMS)

- Jedná se o pracoviště probačního úředníka (úředníků) se specializací na problematiku dětí. Může se jednat také o „oddělení pro mládež“ daného střediska, pokud kapacita střediska umožňuje jeho vytvoření. Součástí práce střediska jsou také činnosti zaměřené na prevenci kriminality.

Okresní státní zastupitelství

- Zpravidla se jedná o pracoviště státního zástupce, který se zabývá problematikou dětí.

Okresní soud

- Zpravidla se jedná o pracoviště soudce, který se zabývá problematikou dětí.

Obecní policie

- Pracoviště, které zpracovává přestupky a předává podklady o podezření ze spáchání trestné činnosti obvodnímu oddělení Policie ČR nebo SKPV OŘ Policie ČR.

Školy a školská zařízení (*ústavy, střediska výchovné péče, ped. psych. poradny, apod.*).

Zdravotnická zařízení.

Úřady práce.

Nestátní neziskové organizace.

Spolupracující subjekty systému mají do Informačního systému SVI přístup pouze formou hlášení (tj. zvláštní formy plnění oznamovací povinnosti vůči orgánům sociálně-právní ochrany dětí).

Zpětná informační vazba těmto subjektům umožněna není, a to z důvodu zákonem stanoveného rozsahu, v jakém OSPOD mohou poskytovat údaje třetím subjektům. O řešení jednotlivých případů budou informovány v rámci **Týmu pro mládež**.

Subjekt v systému	Informace poskytované subjektem	Zpětná vazba	Poznámka
Policie ČR UŽIVATEL	Události, ve kterých vystupuje dítě v postavení podezřelého, pachatele, svědka, poškozeného, nahlášené policií do 24 hodin od zjištění, pokud tím není ohroženo plnění úkolů Policie ČR	Informace o stavu případů, navržených opatřeních,... Na žádost	Užívání údajů databáze na základě žádosti a dočasného sdílení povoleného OSPOD
Obecní policie	Informace jiné úrovně, zejména o přestupkovém jednání či signálech možných problémů - záškoláctví,...		Vkládání dat a statistické výstupy
Orgány SPOD - ADMINISTRÁTOR	Vkládání klientů, poznatků zjištěných zejména vlastním šetřením, od jiných subjektů. Zpětné vazby pro Policii ČR, soudy, státní zastupitelství	Výměna informací s oprávněnými subjekty	Primární uživatel a správce databáze
Státní zastupitelství UŽIVATEL	Zpětné vazby pro Policii ČR, obecní policii, OSPOD	Informace potřebné pro činnost Na žádost	Užívání údajů databáze na základě žádosti a dočasného sdílení povoleného OSPOD
Soud - UŽIVATEL	Zpětné vazby pro Policii ČR, obecní policii, OSPOD	Informace potřebné pro činnost Na žádost	Užívání údajů databáze na základě žádosti a dočasného sdílení povoleného OSPOD
Probační a mediační služba UŽIVATEL	O stavu práce s klienty zavedenými v systému	Informace o potenciálních klientech a jejich historii Na žádost	Užívání údajů databáze na základě žádosti a dočasného sdílení povoleného OSPOD
Subjekt v systému (spolupracující)	Informace poskytované subjektem	Zpětná vazba	Poznámka
Školská zařízení, zdravotnická zařízení SPOLUPRACUJÍCÍ	Ohlašovací povinnost ve smyslu přísl. právních norem		Napojení na systém Vkládání dat
Úřad práce SPOLUPRACUJÍCÍ	Informace o rizikových klientech	Žádosti o spolupráci, součinnost, pomoc klientům	Napojení na systém Vkládání dat
Azylová a krizová zařízení SPOLUPRACUJÍCÍ	Informace o rizikových klientech	Žádosti o spolupráci, součinnost, pomoc klientům	Napojení na systém Vkládání dat
Subjekty realizující sociálně nápravné programy (probační resocializační programy)	Informace o vývoji klienta v SNP	Požadavky či objednávky na realizaci SNP ze strany OSPOD	Napojení na systém Vkládání dat

Věznice pro mladistvé SPOLUPRACUJÍCÍ	Informace o vývoji klienta OSPOD	Žádosti o spolupráci, součinnost	Napojení na systém Vkládání dat
---	----------------------------------	----------------------------------	------------------------------------

2.2. Poskytování informací - dle manuálu

- Při poskytování informací orgán sociálně-právní ochrany dětí postupuje v souladu s § 51 zákona č.359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí tedy informace poskytuje na základě žádosti zúčastněných subjektů, a to konkrétně dle uvedeného rozsahu a souvislosti požadované informace o dítěti (rodině). V textu žádosti je tedy třeba uvést důvod (souvislost) a rozsah dožadované informace.
 - Jedná se například o případ, kdy orgán Policie ČR žádá o poskytnutí informace týkající se mladistvého, vůči jehož osobě bylo zahájeno trestní stíhání pro podezření ze spáchání trestného činu dle § 188 TZ, ve své žádosti uvede konkrétní souvislost s probíhajícím trestním řízením a rozsah požadované informace (např. zda vůči mladistvému již bylo v minulosti vydáno rozhodnutí o uložení výchovného opatření dle § 43 zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů). Orgán sociálně-právní ochrany dětí v tomto případě postupuje dle § 51 odst. 5 písm. a) bodu 2 zák. č. 359/1999 Sb..
 - Výše uvedené údaje chráněné zvláštní povinností mlčenlivosti a zpřísněným režimem nakládání s nimi, poskytuje orgán sociálně-právní ochrany dětí pouze na žádost soudu nebo státního zastupitelství v případě, že se týkají konkrétního probíhajícího trestního stíhání (§ 55 odst. 4, § 57 zák. č. 359/1999 Sb.).
- Rozsah informací poskytnutých žádajícímu subjektu se řídí také postavením dítěte v uvedeném případě (podezřelý, svědek, pachatel).
- Poskytnutí informací prostřednictvím systému **SVI** zásadně nenahrazuje povinnost orgánu sociálně-právní ochrany dětí poskytnout na žádost informaci v listinné podobě (zejm. v případě dožadovaných zpráv o poměrech nebo zpráv o aktuální životní situaci mladistvého (§ 55, § 56 zák. č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy). Takto poskytovaná žádost ze systému **SVI** slouží především k urychlení výměny potřebných informací.

Na základě informací vložených do SVI vyhotovuje OSPOD zprávu o poměrech dítěte a dále s rodinou a dítětem pracuje. Struktura zprávy OSPOD:

1) Věk mladistvého a stupeň zralosti

- **Věk** vyjádřený počtem let a měsíců (lze popsat, jak se věk projevil na spáchání činu jinak trestného, provinění)

- **Stupeň zralosti** – (v zásadě se jedná o to, zda si dítě nebo mladistvý uvědomuje, že dělá něco špatně v rozporu se zákonem a zda je schopen vzhledem k svému věku posoudit závažnost daného skutku). Dalším sledovaným znakem je skutečnost, zda je schopen usměrnit své chování. Možné je také zhodnocení schopnosti vcítit se do problémů druhých.
 - a) **rozumová** (jak mu to myslí – adekvátnost odpovědí, pochopení podstaty problému apod.)
 - b) **emoční** (jak zvládá své city – impulzivita, projevy radosti, nenávisti apod.)
 - c) **sociální** (jak zvládá vztahy – cítí potřebu kontaktu s vrstevníky, zvládání rolí žáka, studenta, sourozence, kamaráda apod.)

2) Postoj mladistvého k provinění a ochota zajistit nápravu způsobených škod nebo odčinění dalších následků

- Úzce souvisí se zralostí. Zejména se jedná o existenci nebo absenci projevů lítosti, schopnost upřímné omluvy, schopnost podílet se na náhradě škody vlastními silami apod.

3) Rodinné poměry dítěte (mladistvého)

- **Bydliště dítěte** (mladistvého) – zda se jedná o byt či rodinný domek, kolik má pokojů, jak je udržován apod.
- Důležité je zda má dítě (mladistvý) vlastní prostor pro své soukromí, přípravu do školy (kdo tento prostor navštěvuje a v jakém režimu), zda se rodina schází (u večeře nebo připojené příležitosti – jaké?)
- Vztah dítěte (mladistvého) k jeho rodičům, stupeň vlivu rodičů na něho a vztah mezi mladistvým, jeho širší rodinou a blízkým sociálním okolím (jedná se zejména o vztahy mezi jednotlivými členy rodiny navzájem, důležitou otázkou je kvalita sourozeneckých vztahů, vztahů mezi rodiči a dětmi, trávení času jednotlivými generacemi v rodině, výkon domácích prací jednotlivými členy rodiny, příprava dětí na vyučování apod.) Není důležité vztahy hodnotit, ale pokusit se je popsat jako pozorovatel na základě skutečností se kterými se pracovník OSPOD při svém kontaktu s dítětem seznámil. Pokud vztah není znám je dobré uvést, že tyto poznatky nebyly zjištěny nebo nevybočují z normálu.
- **Školní docházka, chování a prospěch ve škole, skutečnosti významné pro posouzení jeho chování v zaměstnání, využití volného času**
- Zda navštěvoval nějaké předškolní zařízení
- Zda byl včas zaškolen, případně co bylo příčinou odkladu

- Přítomnost specifických poruch učení a chování (jedná se o skutečnosti zaznamenané příslušnými odbornými pracovišti)
- Spolupráce s pedagogicko-psychologickou poradnou nebo jinými institucemi
- Možné příčiny úspěchu a neúspěchu ve škole
- Vztah ke spolužákům, postavení v třídním kolektivu
- Vztah k učitelům a dalším pedagogickým pracovníkům eventuelně zaměstnancům školy
- Hodnocení zaměstnavatele (v případě, že klient pracuje) – jak dlouho, hodnocení spokojenosti s pracovním výkonem, postavení v kolektivu spolupracovníků
- Využití volného času (zájmy, záliby, koníčky)

4) Přehled předchozích provinění klienta a opatření vůči němu použitých, popis jejich výkonu, včetně chování dítěte (mladistvého)

- Zejména se jedná o předchozí úspěšnost přijatých opatření
-

5) Hodnocení spolupráce s klientem

Využití systému včasné intervence umožňuje metodicky jednotný koordinovaný a multidisciplinární přístup, což znamená následující:

- výše uvedené subjekty postupují na základě právních předpisů (zákony a vyhlášky), směrnic a pokynů (např. metodické pokyny) a interních aktů řízení (např. závazné pokyny, rozkazy, vnitřní a organizační řády, apod.),
- systém činnosti jednotlivých subjektů je efektivní a účinný, proto je nezbytné, v rámci vymezených možností, metodicky sjednotit postupy a koordinovat spolupráci, tak lze dosáhnout maximální efektivity a účinnosti práce,
- postup policistů, pracovníků OSPOD, probačních úředníků, státních zástupců, soudců a pracovníků všech dalších zapojených subjektů je ve vzájemném souladu, při respektování výše uvedeného a suverenity každého subjektu
- obsahem metodicky jednotného, multidisciplinárního a koordinovaného přístupu je respektování práce a role daného subjektu, rozdělení činností v rámci stanovených kompetencí, konzultace při řešení jednotlivých případů a rychlá a kvalitní vzájemná informovanost.

Poznámka: Při sestavení pracovní verze materiálu byly z větší části využity podklady a materiály z veřejně dostupných metodik a materiálů na internetových stránkách MPSV a MV.

**OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST**

**PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST**
www.esfcr.cz

3. Případové konference.

Důležitým nástrojem pro péči o ohrožené děti je **případová konference**. Její postavení je ukotveno v zákoně č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů. Orgán sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD) je povinen tyto konference v odůvodněných případech organizovat. Jedná se zejména o situaci, kdy se rozhoduje o budoucnosti dítěte a kde bude dítě nadále vyrůstat, kdo je schopný se o dítě postarat a nadále ho vychovávat.

„Základním kamenem pro práci s ohroženými dětmi a rodinami je kvalitní vyhodnocení situace a nastolení funkční spolupráce mezi všemi subjekty, které mohou rodinu podpořit.“

(Kroky ke zlepšení péče o ohrožené děti, MPSV 21.9.2007)

Význam interdisciplinární spolupráce v ochraně dětí je nepřehlédnutelný a tvorba sítě pomoci je nezbytná, ale jako každou jinou síť je nutné ji nejprve navázat. K tomu slouží právě případové konference. **Dle potřeby jsou k jednání zváni zástupci školy, školky, dětský lékař, psychiatr, psycholog, zástupce zařízení, kde žije dítě, klíčová sociální pracovníce, kurátor pro mládež a v neposlední řadě rodiče, osoby blízké dítěti a s přihlédnutím k věku i samotné dítě.**

Případová konference je plánované a koordinované společné setkání všech, kteří představují podpůrnou síť pro dítě a jeho rodinu. Cílem je výměna informací, zhodnocení situace dítěte a jeho rodiny, hledání optimálního řešení a plánování společného postupu, který zajistí potřeby dítěte.

Podrobně byly rozebrány situace, kdy je a kdy není vhodné pořádat případovou konferenci, jedná se např. o tyto situace:

3.1. Konkrétní situace využitelné pro organizaci případových konferencí

a) když se rodina ocitá v nesnázích

- v natolik obtížné a rizikové situaci, která ohrožuje celkový sociální status všech jejích členů, zvláště pak zdraví a vývoj dětí: finanční a bytové problémy v rodině, závislost na návykových látkách některého z rodičů, nemoc rodiče, vážné výchovné problémy dítěte. Rodiny s mnoha problémy vyžadující multidisciplinární přístup, rodiny ohrožené chudobou, sociálním vyloučením, rodiny zanedbávající nebo nezvládající výchovu dětí aj.

b) když se dítě ocitá v takové situaci, která vyžaduje umístění mimo rodinu

- např. posuzování situace dětí s podezřením na syndrom CAN, když situace v rodině je natolik vážná, zhoršuje se, že je třeba řešení hledat co nejrychleji, neefektivněji ve spolupráci všech zainteresovaných osob aj.

c) když dítě přechází do nového prostředí

- plán přípravy dítěte na změnu, např. nástup do ústavní výchovy, náhradní rodinné péče nebo návrat dítěte z ústavní výchovy nebo náhradní rodinné péče do biologické rodiny, odchod z náhradní péče a osamostatnění na prahu dospělosti aj.

d) revize nařízené ústavní výchovy

- když je dítě dlouhodobě umístěno mimo rodinu a je nutné průběžně vyhodnocovat podmínky umístění a hledat další možná řešení

e) u obtížných, selhávajících nebo nezdařených forem náhradní rodinné péče

- např. výchovně náročná období dětí vyrůstajících v náhradních rodinách, pomoc rodinám s příbuzenskou formou NRP, při riziku odebrání dítěte z náhradní rodinné péče

f) u zvlášť komplikovaných případů

- kdy problém klienta je řešen na různých úrovních a stupních, kdy pomoc přichází z různých zdrojů, ale každý řeší problém ze svého úhlu pohledu bez možnosti vzájemné komunikace a reflexe, nebo v případě, kdy byly pro klienta vyčerpány všechny možnosti pomoci, podpory, nabídky služeb, „nástroje“ pomáhající řešit jeho problém a je potřeba získat další náměty

g) pokud rodina příliš nespolupracuje a v zájmu dítěte je potřebné zvýšit kvalitu jeho života

3.2. Situace, kdy není vhodné využití uspořádání případové konference:

- a)** když klient, či jeho zákonný zástupce nesouhlasí, odmítá spolupracovat, či je agresivní.
- b)** když by účast klienta, nebo jeho zákonného zástupce mohla ohrozit jeho zdravotní stav (sexuální zneužívání, týrání dětí, domácí násilí atd.)

- c) když klient, či jeho zákonný zástupce nemá důvěru v jednání a v osoby účastníci se případového setkání
- d) když není ke spolupráci více subjektů
- e) když např. mezi rodiči panuje ostrý konflikt a pro dohodu je vhodnější využít prvky mediace

Seznámení s metodikou případových konferencí:

- co je případová konference
- role při případové konferenci
- jak připravit klienta na případovou konferenci
- jaké pozvat odborníky a proč
- jak definovat cíl případové konference
- výhody a rizika případové konference
- struktura případové konference

Všichni byli seznámeni v krátkosti s metodikou případových konferencí a s možností seznámit se podrobně s manuálem PK, který je veřejně přístupný na stránkách MPSV na adrese: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/13087/manual.pdf>.

4. Mediace – nástroj pro zlepšení komunikace klientů (zejména rodičů nezletilých dětí, které jsou vedeny na OSPOD)

Mediace (z lat. *mediare* = „být uprostřed“, z toho česky *zprostředkování*) je způsob pokojného řešení sporů, jehož cílem je dohoda. Uplatňuje se v právu i mimo něj, zahrnuty jsou v ní nejen právní, ale vždy také psychologická či sociální hlediska.

Mediace je takový postup při řešení konfliktů, při kterém mezi znesvářené strany vstoupí jedna (nebo i více) nezávislá osoba, tzv. **mediátor**, který podporuje komunikaci mezi osobami konfliktu tak, aby jim pomohl dosáhnout smírného řešení konfliktu uzavřením mediační dohody. Cílem mediačního procesu je takové řešení konfliktů, které odpovídá zájmům a potřebám jednotlivých stran. Toho je možno dosáhnout prostřednictvím oboustranného sdílení příčin a pozadí celého konfliktu. Cílem není hledání objektivní pravdy, nýbrž nalezení dohody postavené na vzájemné kooperaci. Právní rámec mediace je vymezen **v zákoně č. 202/2012 Sb.**, o mediaci. Podmínkou mediace je, že mediátor je nestranný a musí být zapsán v seznamu mediátorů.

4.1. Oblasti, ve kterých je možné využít mediaci:

Rodinná mediace

1. Urovnání porozchodových a porozvodových sporů.
2. Vícegenerační spory (např. uspořádání bytových otázek, vícegenerační soužití)
3. Příbuzenské spory (např. mezi dospělými sourozenci, mezi rodiči a jejich dospělými dětmi)
4. Manželské spory, předmanželské smlouvy
5. Spory o výchovu, styk s dětmi a výživné
6. Majetkové a finanční vztahy mezi rodinnými příslušníky (neshody kolem rozpočtu rodiny, nakládání s penězi, spory v rámci rodinného podnikání, půjčky či dluhy členů rodiny)
7. Spory o dědictví
8. Péče o starší či nemocné členy rodiny

Občanská mediace

1. Sousedské spory
2. Spory mezi majiteli domů a nájemníky
3. Spory z občanského soužití

Pracovní mediace

1. Pracovně právní spory
2. Spory mezi managementem
3. Spory mezi managementem a majiteli firem

4.2. Proces mediace

Metoda mediace je postavena na spojení a prolínání částí různorodých disciplín. Z metodického pohledu jsou to především prvky převzaté z oblastí řešení konfliktů a mezilidské komunikace. Hlavním úkolem mediace je dovést znesvářené strany zpět ke vzájemné a konstruktivní komunikaci. Mediátor využívá metod aktivního naslouchání, parafrázování, přeformulování atd. Tato nová forma komunikace má zajistit, že konfliktní strany jsou schopny od sebe oddělit osobu a věc, akceptovat rozdílné potřeby a zájmy druhé strany, poznat možná zkreslování skutečnosti.

Proces mediace se skládá z pěti fází, jsou to tyto:

1. **Zahájení mediace** – Nejdříve jsou konfliktní strany obeznámeny s metodou mediace a rolí a chováním mediátora, především s jeho nestranností. V této fázi dochází k uzavření dohody o zprostředkování řešení konfliktu. Další postupy jsou vzájemně ujasněny. Cílem je získání jisté struktury celého nadcházejícího procesu a získání důvěry ze strany klientů.
2. **Získávání informací** – Na začátek druhé fáze představuje každá strana, jaké jsou její konfliktní body a přání tak, aby témata a konfliktní oblasti mohly být sesbírány a strukturovány pro účely dalšího zpracovávání. Cílem je zjistit v čem spočívá problém a shromáždit potřebná data.
3. **Porozumění postojům a zájmům** – Ve třetí fázi začíná vlastní zpracování problému tím, že se rozhodne, které z témat se bude řešit jako první. Poté dostane každá strana možnost vyjádřit svůj pohled na každý z konfliktních témat identifikovaných dříve ve druhé fázi. Důležitým je v této fázi především přechod z pozic k zájmům, které stojí za těmito postoji. Nakonec mohou být navrženy řešení, která jsou pro konfliktní strany z jejich pohledu spravedlivé a smysluplné.
4. **Hledání řešení** (kreativní fáze) – Nejdříve jsou sesbírány možnosti řešení k jednotlivým konfliktním oblastem např. podle pravidel brainstormingu, tedy bez nároku na hodnocení. Teprve poté jsou jednotlivé možnosti konfliktními stranami ohodnoceny. Výsledek by měl uspokojovat všechny strany konfliktu.
5. **Uzavření dohody** – Na konec jsou výsledky mediace většinou písemně stvrzeny. Dohodnuté body by měly být uvedeny tak, aby bylo jasné, jak budou splněny. Forma by měla umožňovat hodnocení a měřitelnost plnění. V písemné dohodě by také měl být uveden postup v případě nesplnění. Není-li možné dojít ke společnému řešení, je na konci procesu sepsána dohoda o „nedohodě“.

Sezení jsou opakovaná, doporučuje se uskutečňovat asi 7 – 8 sezení, jednotlivá sezení trvají asi 2 – 3 hodiny.

4.3. Výběr mediátora

Výkon funkce mediátora je upraven v **zákoně č. 202/2012 Sb.**, o mediaci. Dle tohoto zákona je mediátorem fyzická osoba, která je zapsána v seznamu mediátorů, tzv. zapsaný mediátor. Zapsaným mediátorem se tedy rozumí fyzická osoba, která splnila zákonem stanovené podmínky (§ 16 zákona o mediaci), a to zejména:

- osoba je bezúhonná a způsobilá k právním úkonům
- složila obě části zkoušky (písemná část je tvořena otázkami z oboru práva, psychologie, sociologie, komunikace a z mediačního procesu; podstatou ústní části je zvládnutí simulovaného mediačního jednání před odbornou komisí, složenou ze zkušených odborníků na ADR procesy, právníků a psychologů)
- a byla po té na základě své žádosti zapsána Ministerstvem spravedlnosti ČR do seznamu mediátorů.

Práci mediátora však může vykonávat člověk, který mediaci vykonává např. jako volnou živnost v režimu živnostenského zákona – bez jakýchkoliv zákonných pravidel a omezení. Z toho vyplývá, že kvalifikace mediátora je jedna ze skutečností, na kterou by si měl klient při výběru vhodného mediátora dát obzvlášť pozor.

Postavení zapsaného mediátora je ve vztahu k oběma stranám neutrální a vyvážené; v procesu vyjednávání zajišťuje rovné postavení účastníků, kterým poskytuje stejný prostor k vyjádření a vytváří pro všechny zúčastněné bezpečné prostředí pro jednání; mediátor nehodnotí, nepřiklání se k žádné ze stran, ani nerozhoduje; je průvodcem mediačním procesem, v němž si strany samy nalézají řešení odpovídající jejich potřebám a zájmům, zároveň respektující limity a možnosti té které strany; mediátor jim pomáhá vidět řešení problémů v širších souvislostech.

Zapsaný mediátor má zákonnou mlčenlivost, týkající se všeho, co se v průběhu mediace i její přípravy dozvěděl. Povinnost důvěrnosti se vztahuje i na dokumenty, které během mediace vznikly (například mediační zápis, poznámky mediátora). Naproti tomu smlouva o provedení mediace a závěrečná mediační dohoda nejsou předmětem mlčenlivosti, pokud se strany nedohodnou jinak.

Pro klienty našeho oddělení připadá v úvahu zejména rodinná mediace, což je možnost mimosoudního zprostředkování konfliktů v oblasti rozchodů a rozvodů stejně jako dalších rodinných vypořádání. Nabízí pomoc při zodpovědném nastavení nejen porozchodových a porozvodových pravidel za účasti nestranného mediátora. Dobrovolný proces kooperace, který může končit jen společným, oběma stranami přijatým řešením. Jejím přínosem je také snížení emočního vypětí, které je zvláště v rodinných konfliktech vysoké. Mediace pomáhá odprostit se od dalšího prohlubování nepřátelství a soustředit se na podstatné věci. Tímto dává možnost zachování přijatelných rodinných vztahů do budoucnosti. Rodinná mediace se řídí stejnými pravidly a principy jako jakákoliv jiná mediace (její průběh a principy viz výše)

Naše oddělení využívá služeb mediátorů zařazených v:

1. Psychocentru Jihlava - <http://www.psychocentrum.cz/>
2. Tremedias Třebíč - <http://www.tremedias.cz/>
3. přímo v Havlíčkově Brodě v Domě na půl cesty při nadaci Pestalozziho - <http://pestalozzi.cz/index.php>

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

OPERAČNÍ PROGRAM
LIDSKÉ ZDROJE
A ZAMĚSTNANOST

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Závěr

Celkem se v rámci projektu uskutečnilo 5 kulatých stolů, kde jsme se setkali se zástupci škol, policie, probační a mediační služby, dětských domovů, zdravotních zařízení a zástupci jiných OSPOD v rámci regionu Vysočina.

Všechna tato setkání byla zaměřena na podporu vzájemné komunikace a informovanosti. Díky projektu se podařilo nastavit přínosnější spolupráci mezi jednotlivými subjekty. Ukázalo se, že jednotlivé subjekty znají problematiku práce OSPOD jen okrajově a je nutné i do budoucna plánovat metodická setkání, zejména za účelem ujasnění vzájemných kompetencí jednotlivých subjektů.

V rámci těchto setkání byly rozebírány konkrétní případy dobré praxe, ale i případy, kdy se ne vše zcela podařilo. Byly zmapovány chybějící a dostupné služby. Opět byl vznesen požadavek na pravidelná koordinační setkání všech subjektů. Ukázalo se, že osobní setkání jsou přínosnější, než komunikace prostřednictvím médií.